

Deák Viktória

MNB Zöld Program

MNB's Green Program

Összefoglalás

A tanulmány megállapítja, hogy a klímaváltozás és más környezeti anomáliák mérséklésében a jegybankoknak, felügyeleteknek, illetve a pénzügyi rendszernek meghatározó szerepe van. A hazai helyzet azonban rámutat a magyar pénzügyi rendszer kihívásaira, amik nehezítik az éghajlatváltozásból eredő pénzügyi kockázatok felmérését, kezelését, illetve értékelését. A magyar jegybank a pénzügyi rendszer stabilitásának megőrzése és a hazai fenntartható finanszírozás elősegítése érdekében Zöld Programot vezetett be. A tanulmány pillérenként megvizsgálja a kezdeményezés eddigi intézkedéseit és azok eredményeit. Végül pedig megállapítja, hogy a program indulása óta, bár vélhetően javult a hazai zöld finanszírozási környezet, további eszközökre lesz szükség, különösen a pénzügyi közvetítőrendszer klímaváltozáshoz kapcsolódó pénzügyi kockázatokra való felkészültségének növelése érdekében.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: G28, O16, Q54

Kulcsszavak: zöldfinanszírozás, fenntarthatóság, klímaváltozás, pénzügyi rendszer, jegybank

Summary

This paper establishes that central banks, supervisors and the financial system have a key role to mitigate climate change and other environmental anomalies. However, the situation in Hungary highlights the challenges of the financial system that makes it difficult to assess, manage and value the financial risks related to climate change. In order to preserve the stability of the financial system and promote the sustainable finance in Hungary, the Hungarian central bank launched its Green Program. The paper examines per pillar the measures taken so far by the initiative and their results. Finally, it notes, since the start of the program, the

DEÁK VIKTÓRIA, junior elemző, Magyar Nemzeti Bank (deakvi@mnb.hu).

domestic green financing environment has presumably improved, but additional tools will be needed, in particular to increase the preparedness of the financial sector for financial risks related to climate change.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: G28, O16, Q54

Keywords: green finance, sustainability, climate change, financial system, central bank

BEVEZETÉS

A klímaváltozás és egyéb környezeti anomáliák korunk legjelentősebb problémái közé sorolhatók, melyek tényével és annak negatív következményeivel manapság érzékelhetően sokat foglalkoznak a sajtóorgánumok. Az alacsony üvegházhatású gázkibocsátású (ÜHG) termelés mellett létfontosságú a fogyasztási szokásaink mielőbbi átalakítása is, hiszen, ha továbbra is követjük a „nem cselekvés”, azaz „business as usual”¹ forgatókönyvet, úgy mind a környezetre, mind a társadalomra, mind pedig a gazdaságra visszafordíthatatlan és káros következmények várnak a következő évtizedekben. A téma fontosságát mutatja, hogy a jegybankok, a pénzügyi szervezeteket felügyelő intézmények és a pénzügyi piacok mára már szintén prioritásként tekintenek a helyzetre és részt vesznek a probléma kezelésében. Azonban felmerül a kérdés, hogy a jegybankok és a felügyeletek milyen eszközökkel tudnak ezekre a kihívásokra válaszolni? Ezen tanulmány bemutatja az éghajlatváltozás hatását a pénzügyi közvetítőrendszerre, valamint az ehhez kapcsolódó jegybanki szerepköröket. Továbbá felméri a magyarországi pénzügyi rendszer helyzetét és alapvető kihívásait, majd bemutatja, hogy a magyar jegybank által indított Zöld Program, milyen megoldást nyújt a feltárt problémák kezelésére.

JEGYBANKOK SZEREPE A KLÍMAVÁLTOZÁS TÜKRÉBEN

Az éghajlatváltozás és más környezeti problémák nemcsak az ökológiai rendszerek és a társadalom számára, hanem a gazdaságnak, és azon keresztül a pénzügyi rendszernek is jelentős veszteségeket okozhatnak. A Network for Greening the Financial System (NGFS) nevű jegybankokat tömörítő szervezet már 2018-ban felhívta a figyelmet arra, hogy „az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok a pénzügyi kockázat forrását jelentik. Éppen ezért a központi bankok és a felügyeletek hatáskörébe tartozik annak biztosítása, hogy a pénzügyi rendszer ellenálljon ezeknek a kockázatoknak” (NGFS, 2019:2). A Bank of England vizsgálva az éghajlatváltozást és az arra adható társadalmi válaszokat azt a következtetést vonta le, hogy a klímaváltozásból eredő pénzügyi kockázatok alapvetően két kockázati tényezőre mutatnak rá: fizikaira és átállásira. Míg a fizikai kockázatok alatt a fokozódó éghajlati események és a környezeti anomáliák – mint az áradások, aszályok, hóhullámok, tengerszint emelkedés, vagy a biodiverzitás csökkenése – okozta káresemények bekövetkezési valószínűségét értjük, addig az átállási kockázat származhat az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság felé történő átállási folyamatokból, melyek többek között piaci és technológiai változásban, valamint kör-

nyezetpolitikai lépésekben nyilvánulnak meg. Ahhoz, hogy a nem kívánt fizikai károkat mérsékelni lehessen, szükséges a jelenlegi szén-dioxid intenzív gazdaságot egy fenntarthatóbb, alacsony kibocsátású gazdasági modell irányába terelni. Amennyiben az átállás üteme a reál-gazdasági szereplők számára túl gyors, úgy ezen iparági szereplők működése kerül veszélybe, mely a pénzügyi szektor stabilitása mellett az árstabilitást is megrengetheti (Bank of England, 2018). Éppen ezért indokolt a klímaváltozás hatásaihoz igazított mikro- és makroprudenciális politika alkalmazása, a rendszerszintű kockázatok teljes körű azonosítása és a kockázatcsökkentő intézkedések bevezetése a pénzügyi rendszer működésébe. Az Európai Központi Bank elnöke, Christine Lagarde rávilágított a „figyelmelen kívül hagyás” és a késlekedés kockázatára is, hiszen minél később tesszük meg a szükséges lépéseket, annál nagyobb veszteséggel kell számolnunk (Lagarde, 2020).

Másrészt pedig a klímaváltozás és más környezeti problémák kezelésére irányuló beruházások finanszírozási igénye olyan méreteket ölt, melyet az államháztartásból származó források önmagukban nem képesek kielégíteni, így a magántőke bevonása nélkülözhetetlen. Bár számos jegybanknak csupán másodlagos mandátuma a gazdaságpolitika támogatása, a pénzügyi közvetítőrendszer mozgósításával a fenntartható beruházások finanszírozásának növelése és javítása hozzájárul a karbonszegény gazdaságra történő sikeres átálláshoz, mellyel hosszútávon csökkenthetők a pénzügyi szektor klímaváltozásból eredő kockázatai is. A megfelelő ösztönzők révén – az árstabilitás veszélyeztetése nélkül – a pénzáramok újraallokálása érhető el, melyben a pénzügyi szegmens a tőkét a magas intenzitású tevékenységektől az alacsony kibocsátású tevékenységek felé tereli, így támogatva a reál gazdaság fenntartható pályára való átállását (DG Trésor, 2017).

HAZAI HELYZET – ALAPVETŐ KIHÍVÁSOK

Magyarország Európai Unió viszonylatban az egyik legsérülékenyebb ország a klímaváltozás tekintetében (ITM, 2018), ezáltal a hazai pénzügyi rendszer környezeti kockázati kitettsége is jelentős. A Magyar Nemzeti Bank (MNB) 2021 márciusában első alkalommal publikálta a Zöld Pénzügyi Jelentését, amely helyzetképet nyújt a magyar pénzügyi szektor környezeti fenntarthatóságáról. A dokumentum többek között részletesen elemezi, hogy számos hiányosság és alapvető akadály nehezíti a pénzügyi közvetítőrendszer fenntartható pályára való átállását (MNB, 2021a).

A Jelentés felhívja a figyelmet e problémák mérséklésének fontosságára. A környezeti eredetű kockázatok megfelelő értékelése és kezelése, illetve a hosszú távú stratégiai tervezés révén a pénzügyi intézmények várhatóan leépítik a nem fenntartható gazdasági tevékenységek finanszírozását és elősegítik a környezetileg fenntartható beruházások megvalósítását. Ez amellett, hogy hozzájárul a karbonszegény gazdaságra történő átálláshoz, stabilizálja a pénzügyi rendszert is, hiszen csökken a közvetítőrendszer klímakockázati kitettsége (MNB, 2021a).

A Zöld Pénzügyi Jelentés egy 2019-ben és 2020-ban végzett jegybanki felmérést vett alapul, melyben a bankszektor attitűdjét és felkészültségét vizsgálták különböző megközelítésekben a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítése kapcsán. A felmérésekből kirajzolódik, hogy az éghajlatváltozásból eredő kockázatok prudens kezelése hiányos, hiszen

az üzleti tervezés során a hazai intézmények több mint a fele rövid- és középtávú – jellemzően 3-4 éves – tervezési időhorizonttal rendelkezik. A klímakockázatok megfelelő kezelésére azonban 10 éves vagy azon túli üzleti tervezés lenne célravezető. Másik jelentős probléma, mely fokozza a pénzügyi intézmények klímakitettséget, hogy az éghajlatváltozáshoz kapcsolódó pénzügyi kockázatok azonosítása a bankszektor több mint a felében egyelőre nem megoldott. Bár a hitelintézetek többsége relevánsnak tartja a klímakockázatok azonosítását, erőforrás, szakértelem vagy módszertanok hiányában nem képesek azok felmérésére. Ennek fő oka, hogy a hagyományos kockázatkezelési metódus historikus adatokra támaszkodik, mely a klímakockázatok értékelését adathiány miatt nem teszi lehetővé, így másfajta módszertanokra van szükség, például stressztesztekre, szenárióelemzésekre, illetve a kockázati kitettségek számszerűsítésére. Mivel a klímakockázatok nehezen mérhetőek és csakis hosszú időtávon vizsgálhatóak, ezért a felsorolt eljárások is fejlesztési fázisban vannak (MNB, 2021a).

Az MNB megkísérelte számszerű adatokkal is meghatározni a hitelintézetek felkészültségét és klímakockázati kitettséget. A pénzügyi intézmények felkészültségét négy területen mérte fel, ennek megfelelően eredmények születtek a vállalatirányítás, a kockázatkezelés, az üzleti modell és stratégia, illetve a közzétételekkel kapcsolatos felkészültségre vonatkozóan. Az alkalmazott pontozás alapú módszertan a hitelintézetek önbevallására épített, melyek eredményei erős szóródást mutattak a vizsgált területeken, de összességében alacsony felkészültség mutatható ki. Az üzleti modell és stratégia, valamint a közzétételek kategóriában a bankok több mint 75%-a jelentősen felkészületlennek bizonyult. Ez azt jelenti, hogy a stratégiaalkotás során a környezeti fenntarthatósági szempontok nem érvényesülnek, illetve az ezekkel kapcsolatos közzétételek rendkívül hiányosak, vagy egyáltalán nincs elérhető információ a pénzügyi intézet fenntarthatósági cselekvéseiről, a finanszírozott tevékenységek szennyezési adatairól (Fejes, 2021).

Az elemzés a bankok klímakockázati kitettséget is megvizsgálta, melyről a becslések alapján szintén jelentős következtetések vonhatók le. A módszer a közvetítő intézmények vállalati hitelportfólióját veszi górcső alá, melyben a finanszírozott nemzetgazdasági ágazatok üvegházhatású gáz intenzitását² veszi alapul. A modell azt feltételezi, hogy a magas ÜHG intenzív vállalatok magas átállási kockázatot hordoznak, vagyis a fenntartható gazdaságra történő átállás során jelentős veszteséget könyvelhetnek el attól függően, hogyan alakul az ezzel kapcsolatos klímapolitika és szabályozás. Az elemzés alapján mérlegfőösszeg szerint a bankszektor 57%-a rendelkezik a vállalati hitelportfólióján belül 15%-nál nagyobb kitettséggel a legszenyvezőbb ágazatokban. Ez az arány elég nagy ahhoz, hogy egy hirtelen zöld átállás esetén jelentős veszteségek keletkezzenek a hitelintézetek mérlegében (Fejes, 2021).

A pénzügyi közvetítőrendszer klímakockázati kitettsége csökkenthető a zöld beruházások finanszírozásának növelésével, illetve a nem fenntartható gazdasági tevékenységek finanszírozásának leépítésével. Ráadásul a környezetileg fenntarthatónak tekinthető gazdasági tevékenységek és beruházások finanszírozása, mint a megújuló energiatermelés, energiahatékonyság-növelés, elektromobilitás nagy üzleti potenciált jelentenek a pénzügyi szektor számára. Az MNB (2021) egyik tanulmányában megállapította, hogy a megújuló energia területe stabil és válságálló, dinamikus feltörekvő ágazat, valamint hozzájárul Magyarország klímapolitikai célkitűzéseinek teljesítéséhez. A magyar állam által 2040-ig meghatározott megújuló

ló energia részarány növelés, a fotovoltaikus naperőmű kapacitások nagymértékű bővítését irányozza elő. A naperőművek várható kapacitás bővítésének nagysága összesen kb. 2 250 milliárd forint értékű új beruházással párosítható, melynek finanszírozási igénye akár 1 600 milliárd forint új hitelkihelyezést is jelenthet a kitűzött évtizedig. Látható tehát, hogy a zöld gazdasági átállás beruházási igénye rendkívül magas, különösen igaz ez az energiaszektorban, amely egyben üzleti lehetőség is hordoz a pénzügyi szektor számára (MNB, 2021b).

Hazánkban ennek ellenére alacsony a fenntarthatóságot szolgáló finanszírozás penetrációja és pénzügyi termékek köre. Néhány példán keresztül számszerűsítve, 2020-ban – az MNB adatbázisa szerint – a nem pénzügyi vállalatok által kibocsátott zöld kötvények részaránya 11%, a kormányzati hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok zöld aránya 3,9%, míg a fenntartható befektetések mértéke megközelítőleg 0,5% volt. A termékek újszerűségéből fakad, hogy a felsorolt pénzügyi instrumentumok adatgyűjtési és riportálási módszertana nem standardizált, illetve nehéz aggregálni a termékek pozitív hatását portfólió szinten (MNB, 2021a).

A hitelek esetében ez az arány nehezen becsülhető. Az alapvető probléma ugyanis például a vállalati hitelek esetében a zöld állomány számszerűsítése. Ennek nehézsége az egységes zöld definíció alkalmazásának hiányából ered, ezért csak megbecsülni lehet a hazánkban zöld célokra folyósított hitelek arányát. E korlátok miatt, csupán az energiatermeléshez kapcsolódó hitelek esetén adható biztosabb becslés, melyben a naperőmű-hitelállomány az MNB számításai szerint a teljes hazai vállalati hitelportfólió 2,5%-a (MNB, 2021a).

A lakossági zöld hitelezés szintén komoly üzleti lehetőséget jelenthet a pénzügyi szektor számára, hiszen hazánkban az ingatlanállomány 97%-a energetikailag korszerűtlennek minősül, amely ezáltal jelentős szén-dioxid kibocsátással is párosul (MNB, 2021a). Tovább nehezíti a zöld lakáshitelek felfutását és ezzel együtt a lakóingatlanok energetikai korszerűsítését a magyar társadalom informáltsága és jövedelmi helyzete. A Magyar Energiahatékonysági Intézet (2021) tanulmányában rávilágít arra, hogy bár hazánkban viszonylag magas a felújítási ráta, annak mélysége alacsony, így nem hozza el a kívánt energetikai javulást. A felújítást végző háztartások nem kellően informáltak az energiahatékonyság hosszútávú előnyeiről, ezért könnyű és persze alacsony beruházási igényű felújításokat végeznek, mely „lock-in”³ hatást eredményez (MEHI, 2021). A lakóépületek megújuló energia és megfelelő energiahatékonysági beruházásai azonban jelentős mértékben segítenék az éghajlatváltozás mérséklését, azok finanszírozása stabilabb lakossági hitelportfóliót is jelenthet a hitelintézetek számára (MNB, 2021a).

A hazai helyzetképet összegezve elmondható, hogy a magyar pénzügyi szervezetek felkészültségi szintje alacsony, klímakockázati kitettsége jelentős, melyet megerősít a csekély mértékű fenntartható finanszírozás és pénzügyi termékek köre, amely problémaköröket a fenntarthatósági kérdésekben jártas döntéshozók, pénzügyi szakemberek hiánya és a lakosság alacsony informáltsága tovább terhel. Amennyiben a következő időszakban nem történik változás, úgy az előzőekben felsorolt rendszerszintű kockázatok felerősödnek, ami jelentősen rányomja majd a bélyegét a hazai pénzügyi rendszer stabilitására.

A MAGYAR NEMZETI BANK ZÖLD PROGRAMJA

A Magyar Nemzeti Bank reagálva a globális környezeti kihívásra 2019-ben elindította a Zöld Programját, melynek alapvető célja a hazai pénzügyi rendszer környezeti fenntarthatóságának javítása. A program keretében a jegybank – törvényi mandátumának megfelelően – „támogatja a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának fenntartását, ellenállóképességének növelését, a gazdasági növekedéshez való fenntartható hozzájárulásának biztosítását, valamint a rendelkezésére álló eszközökkel a kormány gazdaságpolitikáját” (MNB, 2019a:7).

A Program három pillérből épül fel, melynek legfontosabb elemeit képezik a pénzügyi rendszert érintő intézkedések. Ezen intézkedések kiegészülnek a társadalmi és nemzetközi kapcsolatokra vonatkozó programpontokkal, illetve az MNB operatív működésének „zöldítését” érintő tevékenységekkel, melyek szintén nagy hatással vannak a fenntartható pénzügyek fejlődésére (MNB, 2019a). A 2019-es indulás óta a jegybank már számos lépést tett a pénzügyi rendszer fenntarthatóbbá tétele érdekében. Ezen túlmenően 2021 augusztusától törvénymódosítás révén az MNB-t fenntarthatósági mandátummal ruházta fel az Országgyűlés, így az árstabilitás elérésének és fenntartásának veszélyeztetése nélkül tevékenységében hangsúlyosabb szerepet kaphatnak a klíma- és környezetvédelmi szempontok (MNB, 2021c). Mindezek figyelembevételével a tanulmány további részében bemutatásra kerülnek az előzőekben felsorolt kihívásokra adható megoldási lehetőségek.

I. pillér: Pénzügyi szektorra vonatkozó programpontok

A jegybank első pillérben megfogalmazott intézkedései három fő célt próbálnak elérni, melyek hűen igazodnak a jegybank mandátumaihoz. Ennek megfelelően a Zöld Program elsődleges feladata a környezeti eredetű gazdasági sokkoknak ellenálló pénzügyi rendszer kialakítása, az éghajlatváltozásból eredő és más környezeti anomáliákból fakadó kockázatok feltérképezése, valamint a hazai zöld finanszírozási környezet fejlesztése.

A klímaváltozásból és környezeti degradációból eredő rendszerszintű kockázatok feltáráshoz az MNB hosszútávú klíma-stressztesztet végzett⁴, amely 2050-ig szemlélteti a bankszektor tűrőképességét súlyos gazdasági sokkok és visszaesések esetén. A stresszteszt három klímaszcenárió dinamikusan modellezésén alapul, melyben a vizsgált változó a nemteljesítő hitelek alakulása a hazai bankrendszerben. A különböző klímaszcenáriók rámutatnak a megfelelő ütemben történő cselekvés fontosságára. A modell ugyanis azt prognosztizálja, hogy ha a „Nincs átállás” klímaforgatókönyv következik be, úgy a gazdaságot érintő káros környezeti hatások révén a nemteljesítő hitelek aránya 20% fölé emelkedik, mely súlyosan rontja a hitelintézetek jövedelmezőségét, tőkehelyzetét, ezáltal a pénzügyi rendszer stabilitását veszélyezteti. Hasonló mértékű portfólióminőség-romlást a 2008-as pénzügyi világválság során tapasztalhattak a hitelintézetek. A „Rendezetlen átállás” a megkésett piaci intézkedések révén olyan átállási kockázatokat okoz a karbonintenzív ágazatok számára, amelyek az eszközeik hirtelen leértékelődésével és bizalmi sokkokkal is párosulnak. A gyorsan változó piaci környezetben a finanszírozott reálgazdasági szereplők működése kerül veszélybe, amely a pénzügyi közvetítőrendszer számára szinte rögtön érzékelteti negatív hatását. Ebben az esetben rövid távon a

nemteljesítő hitelek arányának jelentős kilengésével kell számolni. Fontos megjegyezni, hogy még a „Rendezett átállás” forgatókönyve is – amikor az átmenet folyamatos és ütemezett dekarbonizációs intézkedésekkel valósul meg – a nemteljesítő hitelek kisebb fluktuációját vetíti előre. Azonban azt is be kell látni, hogy a várható veszteségek ezen a pályán minimalizálhatók. A stresszteszt segíti a pénzügyi közvetítőrendszer számára az éghajlatváltozással járó pénzügyi kockázatok megértését. Továbbá rámutat a megfelelő kockázatsökkentési intézkedések kockázatkezelési rendszerekbe történő integrálásának szükségességére, illetve a karbon-szegény ágazatok finanszírozásának a vállalati hitelportfólión belüli növelésére.

A korábbiakban már tisztázásra került, hogy a zöld finanszírozási környezet javítása segíti a hazai pénzügyi rendszer klímakitetttségének csökkentését és mérsékli az átállási kockázatait, illetve, hogy hazánkban a zöld finanszírozás fejlesztésre szorul. A magyar jegybank ezen okokból egyedülálló zöld tőkekövetelmény-kedvezmény programot vezetett be a zöld finanszírozás bővítésének érdekében. Mivel a tőkekövetelmények a banki hitelek tőkeköltését befolyásolják, így az ebben nyújtott kedvezmények elősegíthetik a zöld hitelcélok érvényesítését a banki jövedelmezőségi szint csökkenése nélkül. A tőkekövetelmény-kedvezmény program a lakossági és vállalati üzletági oldalon is meg lett hirdetve, melynek mértéke a kedvezményt érintő kitettség 5, bizonyos esetekben 7 százaléka. A lakossági kedvezmény az energiahatékony (legalább BB energetikai minősítésű) lakáshitelekre terjed ki, melynek bevezetése a „zöld hipotézisen” alapult. A zöld hipotézis szerint egy energiahatékonyság javítását célzó beruházás finanszírozása alacsonyabb hitelkockázattal jár, mint a minden más paraméterében azonos ügyleteké. Ez azzal indokolható, hogy a korszerűsítéssel járó lecsökkent energiafogyasztás révén alacsonyabb rendszeres havi költség⁵ terheli a háztartást, ráadásul a korszerűsítés megnöveli az ingatlan értékét, mely jobb hitelfedezeti mutatót eredményez (MNB, 2019b).

A hitelintézetek mérlegében az átállási kockázatok által kevésbé veszélyeztetett iparágak felé történő elmozdulást célozza a 2020 decemberében elindult vállalati tőkekövetelmény-kedvezmény program. A kedvezmény első körben a bankok zöldkötvény kitettségeire és megújuló energia hitelekre irányult. 2021 első félévének végén a program szempontjából releváns banki szereplők 90%- a vett részt (mérlegfőösszeg szerint). A résztvevő intézmények 42 milliárd forint értékű zöld kötvény és 121 milliárd forint értékű naperőmű hitel után részesültek kedvezményben. 2021 szeptemberében a program eredményességére alapozva a zöld vállalati tőkekövetelmény-kedvezmény kiterjesztésére került sor további területeken, mint az elektromobilitás, a fenntartható agrárium és élelmiszeripar, energiahatékonysági beruházások. Új elemként olyan ügyletek is részesülhetnek kedvezményben, amelyek a hitelintézetek saját vagy az adós által lefedtetett zöld finanszírozási keretrendszer szerint lettek kihelyezve (MNB, 2021d).

A zöld hitelállomány bővülése mellett természetesen fontos a zöld kötvény- és a részvénytőke piac fenntartható fejlesztése is, hiszen hazánk környezeti és klíma céljainak finanszírozásához szükség van a tőkepiaci források mobilizálására is. Az MNB elkezdte a Fenntartható Tőkepiaci Stratégia kialakítását 2020 júliusában a fenntartható befektetések bővítése érdekében. A stratégia célja, hogy a tőkepiaci eszközök az előzőekben bemutatott méretektől nagyobb arányban tudják az éghajlatváltozás és az ökológiai problémák mérsékléséhez hozzájáruló beruházásokat finanszírozni, illetve elősegíteni a környezetileg fenntartható vállalatok ked-

vezőbb forrásszerzését. A kezdeményezés lehetővé teszi a fenntartható pénzügyi eszközök fejlődésével kapcsolatos kereslet és kínálat oldali korlátozó tényezők feltárását, a fejlődést elősegítő piacfejlesztési intézkedések beazonosítását és a támogató szabályozási környezet kialakítását. A projekt végeredményei várhatóan 2022 első negyedévében szülehetnek meg (MNB, 2020a).

A pénzügyi rendszer ellenállóképességének javítása érdekében az MNB 2021 áprilisában adta ki a 5/2021. (IV.15.) számú ajánlását az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokról, és a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítéséről a hitelintézetek tevékenységeiben (másnéven Zöld Ajánlás⁶). Az ajánlás alapvető elvárásokat fogalmaz meg a hitelintézetek számára, amelyek a teljeskörűség jegyében a hitelintézeti működés több területére terjednek ki: üzleti modell és stratégia, vállalatirányítás, kockázatkezelés, közzétételek. A kvázi intézményi reformot elősegítő ajánlás növeli a pénzügyi intézetek felkészültségét a klímaváltozásból eredő pénzügyi kockázatok szempontjából releváns jogszabályi változásokra, hiszen ahogy azt a fennálló helyzet mutatja, a hazai bankszektor jelentős része nem veszi figyelembe a környezeti fenntarthatósági szempontokat működése során, miközben magas a kitettségük a klíma és környezeti kockázatokkal szemben. Az ajánlás irányt mutat ezen kockázatok teljes körű azonosítására, megfelelő mérésére, kezelésére, kontrolljára és az átlátható közzétételekre. Ezzel a jegybank előmozdítja a hitelintézetek körében, az üzleti tevékenységük során felmerülő környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítését. Az MNB a felügyeleti tevékenység részeként elvárja, hogy a hitelintézetek a Zöld Ajánlással összhangban végezzenek önértékelési felmérést, melyekre alapozva prudenciális beszélgetéseket kezdeményez a bankok által kidolgozott ütemterv alapján, ezzel is elősegítve a hitelintézetek felkészültségét.

Végül, de nem utolsósorban az MNB zöld mandátumának megfelelően megvizsgálta azt is, hogy a fentiekben túlmenően hogyan érvényesíthetők a zöld szempontok a monetáris politika eszköztárában. Ennek eredményeként a jegybank további két programot indított, mely az előzőekben már részletezett lakóingatlan-állomány megújításának finanszírozási környezetét kívánja tovább erősíteni. A meghirdetett Zöld Jelzáloglevél-vásárlási Program célja a hazai zöld jelzáloglevél-piac kialakítása, mely hozzájárul a zöld jelzáloghitelek térnyeréséhez. Emellett a zöld lakáshitelezés további ösztönzése végett, a Növekedési Hitelprogram részeként elindult a Zöld Otthon Program is, ami kedvezményes kamatozású zöld hiteleket biztosít a háztartások számára, amennyiben a cél a közel nulla energiaigényű otthonok létesítése, vásárlása (MNB, 2021e).

II. pillér: Társadalmi, nemzetközi kapcsolatok

Az első pillérben megfogalmazott intézkedések és irányelvek biztosíthatják a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitását és támogatják a reálgazdaságot a karbonsemleges átállásban, azonban mindezek megvalósulásához nélkülözhetetlen a megfelelő humántőke.

A Zöld Program második pillére hivatott többek között a fenntarthatósági kérdésekben jártas szakértői állományt növelni. Ahogy az feltárásra került, az éghajlatváltozásból eredő pénzügyi kockázatok felmérése, kezelése és értékelése, valamint a zöld finanszírozási szolgáltatás és pénzügyi termékek fejlesztése azért is akadozik, mivel egyelőre kevés a fenntarthatósági

tudással felvértezett pénzügyi szakértő. A jegybank kiemelt célja ezért a fiatalok és a pénzügyi területen megjelenő munkaerő-állomány pénzügyi ismereteiben a zöld szemléletmód erősítése. A felsőoktatásban résztvevő közgazdász hallgatók zöld pénzügyi ismeretekkel való felvértezése kulcsfontosságú a fenntarthatósági szempontok szavatolására a pénzügyi ágazatban. A Zöld Program keretében eddig négy kiemelkedő hazai egyetemen is megvalósult egy-egy félévet felölelő zöld pénzügyi képzés. A 2019-es tanév őszi féléve óta több mint 600 hallgató vett részt a kurzusok valamelyikén, amely szám a következő félévekben tovább fog bővülni. A már munkaerőpiacon dolgozók számára szintén fontos a szakirányú továbbképzés a hazai fenntartható bankszektor kialakításához, ezért számukra is több, zöld finanszírozással és tanácsadással kapcsolatos tanfolyam indult már el az MNB egyik leányvállalatának szervezésével (MNB, 2021f).

Könnyen belátható, hogy a jegybankok, a felügyelet és a pénzügyi közvetítő intézmények, bár szakértői a pénzügyeknek, nem rendelkeznek természettudományos képesítéssel. A klímavédelemmel, természeti környezettel foglalkozó nem kormányzati szervezetek, közösségek, civil szervezetek viszont olyan speciális szereppel, ismeretekkel és kapacitással rendelkeznek, amelyek az MNB pénzügyi, hatósági jogköreivel szinergiákat hoznak létre. A program tehát kiemelt figyelmet fordít a hazai és külföldi, zöld pénzügyek szempontjából releváns piaci és társadalmi szereplők együttműködésére is, hiszen ezek segíthetik a hazai fenntarthatósággal kapcsolatos pénzügyi intézkedések finomhangolását. Az együttműködés gyakorlati formája több platformon szerveződik, többek között nemzetközi munkacsoportok, workshopok, konferenciák, illetve társadalmi egyeztetések keretén belül valósul meg. Példaként emelhető ki, hogy az MNB 2019 óta a Network for Greening the Financial Systems tagjaként vesz részt a zöld pénzügyekkel kapcsolatos nemzetközi munkában, ezzel is elősegítve a tapasztalatok megosztását, a nemzetközi jó gyakorlatok meghonosítását. Az évente megrendezésre kerülő nemzetközi Zöld Pénzügyi Konferencia szintén lehetőséget ad a szakértői vélemények megismerésére (MNB, 2019a).

III. pillér: Az MNB működésének további zöldítése

A Magyar Nemzeti Bank mandátumán keresztül, mint a pénzügyi rendszer és az árstabilitás őrzője, kiemelt szereppel bír a hazai pénzügyi szektor életében, ezért tevékenysége makrogazdasági szempontból meghatározó, de hatása a mikrokörnyezetre sem elhanyagolható. Utóbbiak okán a jegybank már 2011-ben nyilvánította a környezet iránti felelősségét és elköteleződését a környezeti teljesítmények folyamatos javításáért (MNB, 2020b).

Az MNB tevékenységének is számottevő környezeti hatása van, amely saját operatív működésből adódó közvetlen és áttételes, valamint a jegybanki mérlegben szereplő eszközök közvetlen környezeti hatásokból adódik össze. Az utóbbi, közvetett ÜHG kibocsátások mértékéről egyelőre még nem állnak rendelkezésre pontos információk. A jegybank ezért következő lépéseként megkezdte – nemzetközi ajánlások hatására – az úgynevezett TCFD Jelentés (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures) kidolgozását, amely helyzetképet mutat majd a Magyar Nemzeti Bank által kezelt pénzügyi portfólió karbonlábnyom intenzitásáról. A TCFD Jelentés ismerteti a klímakockázatok beépítésének módját az MNB vállalatirányítá-

sába, stratégiaalkotásába és kockázatkezelésébe, mely lehetővé tesz egy erősebb és ellenállóbb jegybanki jelenlétet a magyar pénzügyi közvetítőrendszer számára, miközben saját példáján keresztül ösztönzi a pénzügyi szereplők elköteleződését (MNB, 2021g).

Az MNB operatív működése során felmerülő kibocsátásokra is kiemelet figyelmet fordít. A Környezetvédelmi Nyilatkozatban tett környezetvédelmi vállalások a Zöld Program harmadik pillérével összhangban kerülnek megvalósításra. Ennek nyomán a jegybank 2021-től karbonsemleges működést vállalt, amellyel példát is kíván mutatni a hazai hitelintézetek számára. Az ambiciózus környezeti és éghajlatvédelmi vállalás szerint 2022 év végéig 30%-os, 2025-re pedig 80%-os szén-dioxid kibocsátás csökkentést kell elérni, ezt például a tulajdonban lévő ingatlanokra történő napelemes berendezések telepítésével, vagyis a villamosenergia felhasználás megújuló forrásból történő fedezésével fogja megvalósítani. A karbonkibocsátás fennmaradó része pedig ellentételezés formájában kerül semlegesítésre (MNB, 2020b). Az elköteleződést az is bizonyítja, hogy a jegybank 2020 folyamán meg is kezdte környezetterhelésének kiváltását, így a korábban megrendezésre kerülő 2019-es Zöld Pénzügyi Konferencia karbonlábnyomát élőhely rekonstrukciós programmal semlegesítette Pápateszér település közelében. A tovább nem csökkenthető kibocsátás ellentételezésére a továbbiakban a WWF Magyarország nevű civil szervezet együttműködésével folytatódnak a semlegesítési projektek (MNB, 2021h).

ÖSSZEGRÉS

A tanulmány során megállapítást nyert, hogy a magyar jegybank részéről szükséges a klímaváltozás és egyéb környezeti anomáliákból eredő pénzügyi kockázatokhoz hangolt felületes stratégia kialakítása. A klímaváltozás során felmerülő rendszerszintű kockázatok ugyanis hatással lehetnek a pénzügyi rendszer stabil működésére és ezzel veszélybe kerülhet az árstabilitás is. A kihívások kezelése érdekében a hazai pénzügyi rendszer fenntartható pályára való átállása indokolt, ehhez azonban még számos, a tanulmányban megállapított akadályozó tényezőt kell leküzdenie a pénzügyi szervezeteknek. A Magyar Nemzeti Bank holisztikus megközelítésre alapozva kíván a feltárt problémákra megoldást nyújtani, melyek révén erősíthető a közvetítőrendszer felkészültsége és csökkenthető a klímakitettsége. A hazai zöld finanszírozási környezet megteremtése szintén egy fontos mérföldkő a pénzügyi rendszer hosszútávú stabilitásának megtartásában és a reálgazdaság fenntartható pályára való átállás támogatásában. Fontos azonban megjegyezni, hogy a pénzügyi rendszer fenntartható pályára való tereléséhez az MNB törekvései szükségesek ugyan, ám önmagukban nem elégségesek, hiszen nélkülözhetetlen a hazai pénzügyi intézetek partnersége. Ahogy azt a tanulmány bemutatja, a megfelelő ösztönzők révén mozgósíthatók a pénzügyi intézmények. A sikeres átálláshoz nagy elköteleződésre lesz szükség az elkövetkezendő években. Végezetül tehát szükség van egy környezeti eredetű gazdasági sokkoknak ellenálló, felkészült, zöld finanszírozást kínáló közvetítőrendszerre a következő évtizedekben, melyhez táptalajt nyújt a Magyar Nemzeti Bank Zöld Programja.

JEGYZETEK

- ¹ „Minden marad a régieben”/ ”Nincs változás” forgatókönyv, vagyis a szabályozások és politikák megváltozása nélkül haladunk tovább.
- ² Azt mutatja meg, hogy 1 forintnyi érték előállítása, hány gramm ÜHG kibocsátást eredményez. Minél magasabb a mutató, annál nagyobb ÜHG intenzitás jellemzi az adott tevékenységet.
- ³ Magyarul belakotolás. „Esetünkben amikor rosszul megtervezett felújításokkal további évekre elavult, energiamegtakarítást és kibocsátáscsökkentést nem eredményező helyzetet konzerválunk” (Sáfaián, 2021).
- ⁴ Az MNB által végzett klíma-stresszteszt eredményeiről 2021 év végéig várható publikáció.
- ⁵ A lakóingatlanhoz köthető, havi rendszerességgel felmerülő fenntartási költségek, mint például: áramfogyasztás, vízfogyasztás költségei.
- ⁶ A Magyar Nemzeti Bank 5/2021. (IV.15.) számú ajánlása az éghajlatváltozással kapcsolatos és környezeti kockázatokról, és a környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesítéséről a hitelintézetek tevékenységeiben <https://www.mnb.hu/letoltes/5-2021-zold-ajanlas-2.pdf>

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bank of England (2018): *Transition in thinking: The impact of climate change on the UK banking sector*. London <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/prudential-regulation/report/transition-in-thinking-the-impact-of-climate-change-on-the-uk-banking-sector.pdf?la=en&hash=A0C99529978C94AC8E1C6B4CE1EECD8C05CBF40D> (Letöltés: 2021.08.24.)
- DG Trésor (2017): *Evaluating Climate Change Risks in the Banking Sector*. Report required under Article 173 V° of the Energy Transition and Green Growth Act No. 2015-992 of 17 August 2015, Directorate General of the Treasury, Paris <https://www.afi.es/webAfi/descargas/1857306/1252800/Evaluating-Climate-Change-Risks-in-the-Banking-Sector.pdf> (Letöltés: 2021.08.24.)
- Féjes Tibor (2021): *Jelentős kockázat, alacsony felkészültség – magyar bankok a klímaváltozás árnyékában*. <https://www.napi.hu/magyar-vallalatok/mnb-bank-klimavaltozas-hitel.736863.html> Letöltés: 2021.10.20.
- ITM (2018): *a 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzet Éghajlatváltozási Stratégia*. Melléklet a 23/2018. (X. 31.) OGY határozathoz, Innovációs és Technológiai Minisztérium
- Lagarde, Christine (2020): *Climate change and the financial sector*. European Central Bank https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2020/html/ecb.sp200227_1~5eac0ce39a.en.html (Letöltés: 2021.08.24.)
- MEHI (2021): *Hazai felújítási hullám – A magyarországi lakóépületállomány energiahatékonysági korszerűsítésben rejlő lehetőségek, egyes támogatási eszközök széles körű hatásainak vizsgálata*. Magyar Energhatékonsági Intézet https://mehi.hu/sites/default/files/mehi_hazai_felujitasi_hullam_tanulmany_2021.pdf (Letöltés: 2021.09.03.)
- MNB (2019a): *Az MNB Zöld Programja*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/letoltes/az-mnb-zold-programja-1.pdf> (Letöltés: 2021.08.26.)
- MNB (2019b): *Lakossági zöld hitelezés Magyarországon*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/letoltes/lakossagi-zold-hitelezes-magyarorszagon.pdf> (Letöltés: 2021.08.26.)
- MNB (2020a): *Hamarosan elindul hazánk Fenntartható Tőkepiaci Stratégiájának tervezése*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/hamarosan-elindul-hazank-fenntarthato-tokepiaci-strategiajanak-tervezese> (Letöltés: 2021.09.03)
- MNB (2020b): *A Magyar Nemzeti Bank Környezetvédelmi Nyilatkozata*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest
- MNB (2021a): *Zöld Pénzügyi Jelentés*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest
- MNB (2021b): *A hazai megújulóenergia-termelés finanszírozása*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest
- MNB (2021c): *Az Országgyűlés fenntarthatósági mandátummal ruházta fel az MNB-t*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2021-evi-sajtokozlomenyek/az-orzaggyules-fenntarthatosagi-mandatummal-ruhazta-fel-az-mnb-t> (Letöltés: 2021.09.03.)
- MNB (2021d): *Rövidesen még többféle zöld vállalati, önkormányzati hitelt kínálhatnak a bankok*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2021-evi-sajtokozlomenyek/rovidesen-meg-tobbfele-zold-vallalati-onkormanyzati-hitel-kinalhatnak-a-bankok> (Letöltés: 2021.09.02.)

- MNB (2021e): *Zöld monetáris politikai eszköztár-stratégiát hirdetett a Magyar Nemzeti Bank*. Magyar Nemzeti Bank www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2021-evi-sajtokozlemenyek/zold-monetaris-politikai-eszkozta-strategiat-hirdetett-a-magyar-nemzeti-bank (Letöltés: 2021.09.03.)
- MNB (2021f): *Képzések*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/greenfinance/kepzesek> (Letöltés: 2021.09.03.)
- MNB (2021g): *Fenntarthatósági és jegybanksi politika – Zöld szempontok az MNB monetáris politikai eszköztárban*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest
- MNB (2021h): *Az MNB a WWF Magyarországgal együttműködve válik karbonsemlegessé*. Magyar Nemzeti Bank <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlemenyek/2021-evi-sajtokozlemenyek/az-mnb-a-wwf-magyarorszaggal-egyuttmukodve-valik-karbonsemlegesse> (Letöltés: 2021.09.03)
- NGFS (2019): *A call for action Climate change as a source of financial risk, Executive summary*. Network for Greening the Financial System https://www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/synthese_ngfs-2019-_17042019_0.pdf (Letöltés: 2021.08.24.)
- Sáfián Fanni (2021): *Ezermilliárdokat dobtunk ki 5 év alatt az ablakon a rossz lakásfelújításokkal*. Másfél fok <https://masfelfok.hu/2021/02/08/ezermilliardokat-dobtunk-ki-5-ev-alatt-az-ablakon-a-rossz-lakasfelujitasokkal/> (Letöltés: 2021.09.03.)